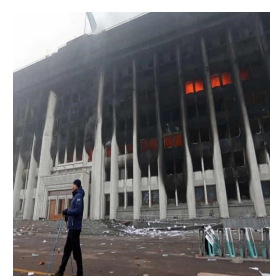

نگاهی به عملکرد ترکیه و «کشورهای ترک» در آزمون قزاقستان

با وجود آنکه رئیس‌جمهور ترکیه بارها برای ایفای نقش در آرام کردن فضای داخلی قزاقستان اعلام آمادگی کرد، اما توکایف، باز هم از قدرتی همچون روسیه کمک گرفت و دست اردوغان در هوا ماند.

به گزارش آران نیوز به نقل از آن‌ج؛ درگیری و تنش در قزاقستان به تمام معنی کلمه توجه مقامات سیاسی ترکیه و به ویژه سران حزب عدالت و توسعه را به سوی خود جلب کرده و مقامات برجسته دولت ترکیه، از رئیس‌جمهور قزاقستان، حمایت کرده اند.

قاسم جومرت توکایف رئیس‌جمهور قزاقستان در یک نشست خبری اعلام کرده که نظم عمومی در تمامی نقاط این کشور دوباره برقرار شده است. او تلاش برای آرام کردن اوضاع داخلی کشورش را به عنوان «مبارزه با تروریسم» قلمداد کرده و گفته است: «مقامات محلی وضعیت را کنترل می‌کنند. اما تروریست‌ها با توسل به سلاح به اموال شهروندان آسیب می‌رسانند. به همین خاطر مبارزه با تروریسم تا نبودی کامل این شبه نظامی‌ها ادامه خواهد داشت.»

رئیس‌جمهور قزاقستان با اشاره به ورود نیروهای سازمان پیمان امنیت جمعی به کشورش گفت: «این نیروها در بازه زمانی محدودی برای حفظ اماکن راهبردی در این کشور حضور خواهند داشت.»

رسانه‌های ترکیه از این موضوع خبر داده اند که اردوغان در تماس با توکایف، اعلام آمادگی کرده تا به هر شکلی که لازم باشد، کمک کند. اما نهایتاً این نیروهای روسی و برخی دیگر از اعضای سازمان پیمان امنیت جمعی بودند که مورد قبول آلماتی قرار گرفتند.

ترکیه، قزاقستان و سازمان کشورهای ترک

همچنان که در بخش نخست این گزارش مورد اشاره قرار گرفت، در چند سال گذشته، نورسلطان نظربایف رئیس‌جمهور سابق و بغداد آمریف از رجال سیاسی مهم قزاقستان، نقش بی‌بدیلی در تاسیس شورای کشورهای ترک زبان داشته و به نوعی پشتیبان و پیشکشوت این نهاد بوده اند، در نتیجه ترکیه بیش از هر زمان دیگری به حیات سیاسی قزاق‌ها بها داده و دولت اردوغان، از نزدیک، پیگیر روند درگیری‌ها و تحولات قزاقستان است.

در چند روز گشته، تظاهرات و زد و خورد در قزاقستان، عکس و تیتیر نخست اغلب روزنامه‌های چاپ ترکیه را به خود اختصاص داد.

نگرش متفاوت و متناقض رسانه‌های ترکیه به تنش در قزاقستان، نشان‌دهنده ژرفای اختلاف نظر سیاسی در مورد کشورهای ترک زبان، نقش ترکیه و قدرت اعمال نفوذ روسیه در بین گروه‌های سیاسی آنکارا است. از این نظر می‌توان گفت، مساله قزاقستان، برای ترکیه نیز مساله است.

اما سوال اینجاست، چرا با وجود آن که رجب طیب اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه و رهبر حزب عدالت و توسعه بارها برای ایفای نقش در آرام کردن فضای داخلی قزاقستان اعلام آمادگی کرد، توکایف، باز هم از قدرتی همچون روسیه کمک گرفت و دست اردوغان در هوا ماند؟ در ادامه این گزارش، به این پرسش، پاسخ داده خواهد شد.

موضع کشورهای ترک

شورای کشورهای ترک زبان، گروهی بود که پس از تحولات اخیر قره باغ، اهمیت سیاسی بیشتری پیدا کرد و به دنبال برپایی نشست اخیر سران این گروه در استانبول ترکیه، نام آن به «سازمان کشورهای ترک زبان» تغییر کرد.

قزاقستان، ترکیه، آذربایجان، قرقیزستان و ازبکستان اعضای سازمان کشورهای ترک را تشکیل می‌دهند. همچنین مجارستان و ترکمنستان نیز اعضای ناظر این سازمان هستند.

سازمان کشورهای ترک با انتشار بیانیه ای درباره تحولات اخیر در قزاقستان، اعلام کرد: «دولت های عضو سازمان کشورهای ترک با توجه به تحولات اخیر در قزاقستان بر اهمیت صلح و ثبات در این کشور تاکید کرده و همیاری قوی خود با قزاقستان به عنوان یکی از کشورهای عضو سازمان را ابراز می کنند.»

این سازمان برای جان باختگان تحولات اخیر در قزاقستان طلب رحمت و برای مجروحین حوادث رخ داده آرزوی شفای عاجل کرده است.

سازمان کشورهای ترک همچنین با ابراز امیدواری نسبت به رفتار منطقی مردم قزاقستان در رابطه با تحولات اخیر، افزود: «معتقدیم که مقامات قزاقستان دارای توانایی کافی به منظور کنترل تنش ها و ایجاد دوباره نظم و ثبات به شکل مسالمت آمیز هستند. آمادگی خود به منظور کمک و حمایت همه جانبه از دولت و ملت قزاقستان را اعلام می کنیم.»

چه کسی به ریش سفید فامیل، گوش فرا داد؟

مطالعات تاریخ آسیای میانه و قفقاز نشان دهنده این است که اجداد و نیاکان ایلات مختلف ترک و اویغور، صاحبان و عاملان بخش مهمی از تجارب حکمرانی و کشورداری به شکل سنتی بوده اند.

هنوز هم بسیاری از الفاظ و عبارات مرتبط با آن دوران در ادبیات سیاسی ترکیه کاربرد دارد و به عنوان مثال، هر حزبی که بخواهد در حال حاضر در ترکیه کنگره اصلی خود را برگزار کند، در اعلام برنامه خود به واژه و مفهوم «کورولتای» اشاره کرده و اعلام می شود که در فلان روز در آنکارا و در سالن ورزشی فلان، کورولتای حزب برگزار خواهد شد.

کورولتای یا قورولتای، در واقع به نشست اصلی و کانونی سران ایلات و خاندان های ترک گفته می شد که در این نشست ها، تصمیمات مهم و حیاتی اتخاذ می شد.

یکی دیگر از الفاظ گذشته، مقام و منزلت «آق سقل» یا ریش سفید بود. ریش سفید، فردی مصلح و دارای قدرت اثرگذاری معنوی و مقبولیت عام بین ایلات ترک بود که می توانست در میدان مذاکره، به عنوان یک میانجی و معتمد، نقش مهمی ایفا کند و مانع از جنگ و درگیری شود.

حالا این مقام سنتی، به فردی داده شده که همواره یکی از مهم ترین شخصیت ها و رجال سیاسی حزب عدالت و توسعه بوده و در کنار اردوغان، حضور مداوم داشته است. او که هیاتی از ریش سفیدان را مدیریت می کند، کسی نیست جز بن علی بیلدرم، نخست وزیر سابق ترکیه که از موسسین حزب عدالت و توسعه بوده و در نشست اخیر سران کشورهای ترک زبان در استانبول، مقام «ریش سفید» سازمان کشورهای ترک زبان را دریافت کرد.

بن علی بیلدرم، معاون رهبر حزب عدالت و توسعه ترکیه و رئیس هیئت ریش سفیدان سازمان کشورهای ترک در حساب توئیتری خود پیرامون ناآرامی های اخیر در قزاقستان نوشت: «با قزاقستان همبستگی قوی داریم و آماده ایم به هر نحوی برای بازگشت زندگی به حالت عادی در این کشور مشارکت کنیم. مهمترین انتظار ما این است که حوادث قزاقستان به گونه ای خاتمه یابد که به صلح و ثبات این کشور لطمه ای وارد نشود. ما به عنوان ریش سفیدان سازمان کشورهای ترک، همبستگی خود را با کشور دوست و برادر قزاقستان ابراز می کنیم. برای برادران مان که در این ناآرامی ها جان خود را از دست داده اند، طلب رحمت و برای مصدومان شفای عاجل مسئلت داریم.»

انتصاب بیلدرم به عنوان ریش سفید سازمان، یک اقدام زیرکانه از جانب اردوغان بود. او قبلاً زمینه آن را فراهم کرده بود که بغداد آمریف، دیپلمات برجسته قزاق (سفیر اسبق قزاقستان در ایران و چندین کشور عربی) به عنوان دبیرکل فعالیت کند.

البته همه می دانند که او، فردی نزدیک به نورسلطان نظربایف است و در تمام تصمیمات خود، از او کمک می گیرد. در نتیجه اردوغان با این اقدام، آمریف و نظربایف را در شورا نگه داشت و از ظرفیت و کاریزمای آنان بهره گرفت. اما حالا که پس از رویدادهای قره باغ، کشورهای ترک زبان اهمیت بیشتری پیدا کرده اند، یک معتمد نزدیک خود یعنی بن علی بیلدرم را نیز به عنوان ریش سفید معرفی کرد تا موازنه به طرز مشهودی به سود ترکیه تغییر کند.

فقط مساله این است که اولاً جمهوری آذربایجان، قرقیزستان، ترکمنستان و مجارستان، حتی به اندازه نیمی از مواضع مقامات ترکیه خود را با مساله قزاقستان مشغول نکرده اند و دوم این که ظاهراً این بار هم پوتین با هوشیاری کامل، از امکانات خود بهره گرفته و نشان داده که وقتی پای ابرقدرتی به نام روسیه در میان باشد، جایی برای اظهارنظر دیگران باقی نمی ماند.

رجب طیب اردوغان رئیس جمهور ترکیه و رهبر حزب عدالت و توسعه با یکایک سران کشورهای ترک زبان تماس گرفته و در مورد تحولات قزاقستان با آنان رایزنی کرد. اما شواهد نشان می دهد که در چنین رویداد مهمی، دست کم در مقطع کنونی کشورهای ترک نمی توانند در موقعیت بازیگر اصلی قرار بگیرند.

مرور اجمالی رویدادهای چند روز گذشته، حاکی از این بود که میدان قزاقستان با میدان قره باغ، تفاوتی بسیار جدی دارد و آنکارا نمی تواند در این حوزه، کار خاصی انجام دهد.

برجسته شدن نقش روسیه در تحولات اخیر قزاقستان، نشان می دهد است که «سازمان کشورهای ترک»، برای تبدیل شدن به یک سازمان منطقه ای قدرتمند و اثرگذار، راهی دراز در پیش رو دارد.